

Mirada complaent als 175 anys de l'institut Ramon Muntaner de Figueres

Carles Bastons i Vivanco*

Resum

En el present treball vull adreçar una mirada complaent a l'institut d'ensenyament secundari Ramon Muntaner de Figueres, amb motiu del seu 175è aniversari, centre en què vaig cursar tot el batxillerat a mitjans del segle passat. A més d'aportar uns textos poc coneguts, el meu objectiu principal ha estat, d'una banda, recordar alguns dels seus trets específics i algunes etapes de la seva llarga història i, de l'altra, destacar uns noms propis del seu professorat (Ernesto Carratalá, Albert Compte, Carmina Pleyán, Ramon Reig) i del seu alumnat (Francesc Cambó, Salvador Dalí, Alexandre Deulofeu, Jaume Miravittles, Josep Pla, Joaquim Xirau), que, per un motiu o altre, han excel·lit. I també d'aquesta manera, des d'uns noms concrets retre homenatge a tot el col·lectiu de docents de centres d'ensenyament secundari que, amb vocació incombustible, esperit de sacrifici, voluntat de servei i bona preparació científico-pedagògica han ajudat –i molt– a forjar els homes i dones, ciutadans d'ahir i d'avui, protagonistes, des del passat i des del present, d'aquesta Catalunya del segle XXI que aspira a unes noves formes de vida.

Paraules clau

institut Ramon Muntaner, Figueres, aportació documental, cales històriques, professorat i alumnat rellevants

Recepció original: 14 de setembre de 2015

Acceptació: 11 de gener de 2016

Publicació: 1 de juliol de 2016

Porto els records del Muntaner
cosits en el tronc de la memòria
Carme Guasch

Presentació i justificació

Fa molt poc, l'institut d'ensenyament secundari Ramon Muntaner de Figueres va complir 175 anys i, al llarg del curs 2014-2015, va commemorar aquest aniversari, el centre educatiu de secundària més antic de tot l'Estat espanyol, molt anterior, per exemple als instituts de Barcelona (Jaume Balmes), Girona (Jaume Vicens Vives), Tarragona (Antoni Martí Franqués) i Lleida (Màrius Torres) o d'altres capitals de província d'arreu del territori espanyol, tots creats, els primers, l'any 1845.

Com a exalumne, com a fill d'un dels seus professors i dels seus secretaris, voldria en les planes següents parlar des del record i des de l'agraïment d'aquest centre on vaig cursar el batxillerat de sis anys (revàlides de grau elemental a quart curs i de grau superior a sisè incloses) i el preuniversitari, per allà mitjan de la dècada dels cinquanta i principis dels seixanta (1954-1962), en plena època franquista.

(*) Catedràtic d'institut jubilat. Doctor en Filologia Catalana per la Universitat de Barcelona. Durant molts anys, coordinador, professor i tutor dels cursos del CAP (Llengua i Literatura Castellanes) de l'ICE de la UB. Autor de nombroses publicacions (manuals, diccionaris, articles, tallers) sobre didàctica de la llengua i literatura. Especialista en l'estudi de les relacions entre intel·lectuals castellans i catalans (tesi doctoral, llibres, comunicacions). Entre les publicacions més recents destaca el llibre, elaborat conjuntament amb la seva filla Montserrat, *Gent que ha fet història. 115 personatges de les terres gironines* (Barcelona, Editorial Base, 2015). Adreça electrònica: cbastons@hotmail.com

Característiques específiques: ADN de l'institut i altres peculiaritats

D'entrada, dues característiques específiques. No ha canviat mai de seu (carrer de Sant Pau, ara plaça de l'institut)¹ i des de fa anys –1934– porta el nom de Ramon Muntaner² (en l'època franquista Instituto Nacional de Enseñanza Media Ramón Muntaner), la qual cosa coincideix en una bonica avinentesa: aquest centenari coincideix amb els 750 anys del naixement del cronista, fill de Peralada.

Abans de fer un recorregut intrahistòric en el sentit unamunià per períodes interessants, voldríem marcar com a pinzellades alguns altres trets que el defineix, a banda dels ja assenyalats, com a peculiaritats que he viscut o conegut de primera mà, característiques que marquen algunes èpoques. Heus ací algunes més, des d'una perspectiva cronològica.

Durant la segona meitat del segle XIX fou, juntament amb l'institut de la capital de província, l'únic centre oficial de les terres gironines per cursar el batxillerat i fins ben entrada la segona meitat del segle XX l'únic de les terres empordaneses –fins que no es va crear el segon, l'Alexandre Deulofeu a les darreries de la dècada dels setanta– i per descomptat de la seva capital Figueres. Amb el de Girona, eren els dos de tota la província al llarg de la primera meitat del segle XX.

També cal assenyalar que durant molt de temps el seu edifici fou la seu del Museu de l'Empordà i, en paral·lel als estudis de secundària, albergà l'Escola Preparatòria per allà els anys cinquanta, que oferia el curs anomenat preparatori per a l'examen d'ingrés al batxillerat, el director de la qual fou el senyor Ramon Guardiola i Rovira (1920-1991), posterior alcalde de la ciutat i impulsor del Museu Dalí. Recordo que l'esmentat examen consistia en un dictat d'un text en llengua castellana, en una divisió de dues xifres i preguntes de cultura general. No s'aprovava si es feien dues o més faltes d'ortografia en el dictat i es fallava a la divisió.

Tot coincidint en una cronologia aproximada dels anys cinquanta, cal esmentar una iniciativa amb una triple funció (acadèmica, pedagògica i social), innovadora i que fou molt ben valorada a la comarca, iniciativa, per cert, poc reivindicada avui, ni pràcticament coneguda ni reconeguda. Em refereixo a la instauració d'exàmens trimestrals –prèvia autorització de la inspecció– per a alumnes que es presentaven lliures procedents de pobles i viles de la comarca i preparats pels seus respectius mestres. A les darreries del primer i segon trimestre acudien a l'institut a fer les proves corresponents i s'enviava tot seguit el butlletí de notes al mestre. Fou una experiència positiva que cal posar també en l'haver del centre i que evitava que els alumnes s'ho juguessin tot en un sol examen, el de final de curs. En paral·lel, s'organitzaven tribunals per examinar els anomenats Colegios Libres Adoptados (els populars CLA); els desplaçaments, sempre en taxi, amb un parell de professors de lletres i dos més de ciències, es feien a poblacions gironines (Camprodon, La Bisbal d'Empordà, Torroella de Montgrí) i a terres barcelonines (Arenys de Mar, Manlleu, Sant Celoni, Tona).

Sense moure'ns d'aquesta època, òbviament la que més coneix l'autor d'aquest treball per haver-la viscut fou la manera polivalent d'organitzar les festes (ho dic en

(1) Llevat d'un curt període del curs 1938-1939.
 (2) Atorgat el dia 7 d'abril de 1934.

plural perquè abraçaven més d'un dia) de sant Tomàs d'Aquino, el patró dels docents i dels discents, festivitat avui totalment i dissortada perduda i oblidada, justament o injusta. Al fil del context històric i de la situació política, recordo com si fos ahir l'obligada missa per als professors i alumnes difunts; l'actuació de l'estudiantina; la recepció oficial de les digníssimes autoritats coincidint alhora amb ballada de sardanes al pati, tot seguit dinar de grups; a la tarda, espectacle teatral dirigit per un professor i alumnes com actors i actrius. L'endemà, competicions esportives, i a la tarda, gran cavalcada de carrosses, autèntic espectacle que mobilitzava tota la ciutat. A tall d'exemple, una carrossa portava alumnes –els de lletres– vestits de romans; una altra, vestits –els científics– de bata blanca i obria la comitiva... una gran carbassa de gran pes, volum i espectacularitat.

Iniciatives del segle XXI

Faig ara un gran salt i desitjo parlar de dues iniciatives del segle XXI, prou interessants. La primera és sobre la convocatòria i concessió dels premis Maria Àngels Anglada instituïts i promoguts des de 2004 en record d'aquesta escriptora nascuda a Vic i professora de l'Institut Ramon Muntaner. El 2015 ha celebrat ja la dotzena edició. Coneixem els detalls gràcies a uns llibrets d'unes noranta pàgines de valor documental, impulsats pel propi institut. Fins avui han rebut el guardó Emili Teixidor (per l'obra *Pa negre*, primera edició, 2004); Carme Riera (per *La meitat de l'ànima*, 2005); Joan-Daniel Bezsonoff (per *Les amnèsies de Déu*, 2006); Imma Monsó (*Un home de paraula*, 2007); Quim Monzó (*Mil cretins*, 2008); Joan F. Mira (*El professor d'Història*, 2009); Màrius Carol (*L'home del pijama de seda*, 2010); Sergi Pàmies (*La bicicleta estàtica*, 2011); Jaume Cabré (*Jo confesso*, 2012); Lluís Llach (*Memòria d'uns ulls pintats*, 2013); Rafel Nadal (*Quan en dèiem xampany*, 2014) i Vicenç Pagès (*Dies de frontera*, 2015).

En paral·lel, per la documentació que m'ha arribat, també en el segle XXI ha publicat unes memòries prou interessants, sobretot, per la informació, notícia de primera mà de professorat que hi havia impartit classes³.

També recentment s'ha creat amb gran encert l'Associació d'Amics de l'Institut Ramon Muntaner d'ampli ventall i que pot servir d'exemple on emmirallar-se a altres centres perquè transcendeix de la clàssica associació d'exalumnes. Entre altres moltes iniciatives, figura la creació dels premis Ramon Muntaner a l'excel·lència, per reconèixer una persona per l'excel·lència de la seva trajectòria vital o professional, tingui o hagi tingut vincle amb l'institut, ja sigui com alumne o professor del centre⁴.

I com a més actual senya d'identitat cal dir que aspira a tenir a curt o mig termini el batxillerat internacional, sense oblidar per descomptat que al llarg del curs 2014-2015 ha commemorat els 175è aniversari amb sopars intergeneracionals, conferències i xerrades mensuals i la publicació d'un magnífic llibre, *Crònica interna del primer institut de l'Estat*, elaborat per Joan Ferrerós (2015), exalumne, exprofessor i exsecretari del centre, obra que, dit de passada, m'ha servit de molta utilitat com a font d'informació i de dades i a la qual tornaré a fer referència a la part final d'aquest treball. A aquest llibre ha de

(3) Agraïm les rebudes dels amics Francesc Canet i Joan Ferrerós les corresponents als cursos acadèmics 2004-2005, 2005-2006 i 2006-2007, pel que sembla les úniques publicades.

(4) En la primera edició ha recaigut sobre Teresa Compte, exalumna, amb una brillantíssima carrera jurídica, judicial i fiscal.

seguir un altre, l'aparició del qual està prevista per a les darreries de 2016: obra que recollirà conferències, articles i informacions de 2015.

Com a complement d'aquesta primera aproximació, és bo també aturar-se en quatre moments històrics, quatre cales si hom ho prefereix, amb la finalitat de poder resseguir una mica més la seva trajectòria històrica. Em centraré, per tant, en els seus orígens, en els seus deu primers anys tancats amb la inauguració de curs 1854-1855 que féu l'alcalde d'aleshores Abdon Terrades; a les primeries de segle xx, tot reproduint un text publicat a la premsa de Madrid; a mitjans del segle xx, època que l'autor de l'article va viure com a alumne i darreries dels anys vuitanta del segle passat, amb motiu de la commemoració del 150è aniversari.

Origen i primers anys (Primera Cala)

Els seus orígens remunten a 1839 i val la pena reproduir el que escrigué en el seu dia Josep M. Bernils i Mach (1990), cronista oficial de la ciutat durant molts anys, concretament diu:

Eren exactament les 11 del matí del dia 1 d'octubre de 1839. La corporació municipal formada per Tomàs Roger, Rafel Pujarmiscle, Josep Fina, Ramon Noguera, Marià Pujol, Antoni Ferran, Miquel Sala i Miquel Paller, sortia de la Casa de la Vila acompanyada del governador del Castell, l'oficialitat i la plana major del batalló de voluntaris d'Isabel II, per dirigir-se a l'edifici de l'exconvent de frares franciscans del final del carrer de Sant Pau. Anaven precedits per pagar l'ensenyament al col·legi. En aquells moments es tractava de la inauguració del Col·legi d'Humanitats que era un centre especialitzat per cursar estudis de tipus mitjà, necessaris per poder ingressar a la universitat. Aquest Col·legi d'Humanitats fou un antecedent del que més tard seria l'institut d'ensenyament secundari. El de Figueres té l'honor de ser el primer col·legi d'aquest tipus d'Espanya que va tenir caràcter públic i fou sostingut amb diners públics, del pressupost municipal. Tota la resta que hi havia a Espanya estava a mans d'ordes religioses. Per això, és considerat el primer institut públic d'Espanya. Les esmentades autoritats arribaren a l'edifici de l'exconvent que havia estat possessionat per l'Ajuntament mitjançant una autorització del 31 de maig de 1839, possessió que després es demostrà que no volia dir que la propietat ja que l'Estat el reclamà en diverses ocasions. Havia estat desamortitzat quatre anys abans de l'Orde de Pares Recol·lectes de Sant Francesc d'Assís. A l'entrada del col·legi foren rebuts pel director el Pare Julià González de Soto, amb els Professors i alguns alumnes, tots els quals van entrar a l'església de l'exconvent. L'alcalde Tomàs Roger i Planells va pronunciar unes paraules: "Señor Director, el Muy Illtre. Ayuntamiento de Figueres, fiel a sus promesas, tiene hoy la satisfacción de confiar al cuidado de V. este establecimiento de educación, según lo estipulado. El Ayuntamiento para hacer partícipe a los pobres de tan gran beneficio ha escogido y se constituye protector de estos veinte niños, y los pone bajo la dirección de V. no dudando los mirará con la benevolencia particular que la indigencia reclama de un corazón generoso. La confianza pública y las indicaciones que comienzan a recibirse presagia felices resultados. Es de esperar que obra tan colosal a que apenas se atreverán las capitales más ricas, logre que el nombre del Ayuntamiento de 1893 (*sic?*) y el de tan ilustre director, lleguen juntos a la posterioridad colmados de beneficios".

La creació d'aquest Col·legi d'Humanitats fou aconseguida per una encertada col·laboració entre l'Ajuntament de Figueres i el Pare Julián González de Soto que era un ensenyant de la Congregació de la Missió que hagué d'exiliar-se a França amb motiu de la revolució de 1835.

En tornar a Espanya va fer tractes amb l'Ajuntament de Figueres i així es creà el Col·legi d'Humanitats, de caràcter públic, que només depenia de l'Ajuntament en qüestió econòmica. El nom de l'institut fou introduït en una reforma del pla d'estudis de l'any 1845 pel qual es crearen a tot el país aquests nous centres estatals que serien els únics amb dret a expedir el títol d'ensenyament mitjà o secundari. El mateix Ajuntament de Figueres promogué un expedient per incloure el col·legi en aquesta classificació, petició que li fou consentida. Posteriorment l'Ajuntament hagué d'intervenir altres ocasions per mantenir íntegrament aquesta denominació que va defensar sempre amb gran fermesa. L'Estat no es féu càrrec de les despeses de l'institut fins l'any 1911. Fins llavors era l'Ajuntament el que havia de disposar dels cabdals municipals per al seu finançament, sots dels professors i obres a realitzar, a la vegada que pagava la matrícula i les despeses de vint nous pobres de la vila perquè poguessin estudiar. És un mèrit de què ben poques ciutats poden vanagloriar-se.

Al fil del seus primers quinze anys de vida i d'història, ens plau reproduir el discurs de l'alcalde d'aleshores a propòsit de la inauguració del curs acadèmic 1854-1855, recollit al llibre de Jaume Guillamet (2000, p. 347-348):

SEÑORES: Es indecible la emoción que experimenta mi alma, con la honra de presidir un acto tan solemne y tan imponente: pues es él, si bien se considera, el origen del futuro bienestar de nuestras familias, y el punto de partida de la civilización y cultura de este rico y florido país.

Todavía es más imponente este acto, si se considera el estado político en que se halla nuestra España, estado de transición de un régimen arbitrario y despótico a una forma de gobierno que a todos nos induce a creer se aproximará a la democracia.- Y si es cierto, conforme opina nuestro contemporáneo Girardin⁵, que las costumbres de un pueblo, no tanto se mejoran por leyes, como por una instrucción oportunamente adecuada a la Constitución que debe regirle. ¿Cuál será la importancia de nuestra misión, cuál la responsabilidad moral que pesará sobre nosotros?

No hay duda, Señores: en un gobierno representativo cuya base es la elección popular, todo se ha de encaminar esencialmente a preparar la juventud al ejercicio de los derechos que un día ha de tener, y a la práctica de los deberes que le impondrá el interés de su familia hermanado con el interés procomunal.- En un pueblo cuyo espíritu ha llegado al punto de no admitir ya ninguna idea de privilegios hereditarios, la instrucción pública no debe mantenerse tal cual era en la época de los mayorazgos, forzada, uniforme y exclusiva para ciertas clases, absolutamente vedada a los demás; sino que ha de ser tal como vosotros, señores Profesores, estáis llamados a darla en este Instituto, diversificada, igual para todos y esencialmente popular.

La experiencia nos ha enseñado que, cuando la instrucción elemental es el privilegio de unos pocos, y no la obligación de todos, los derechos más sagrados se usurpan, la fuerza se entroniza de una manera estable, y el pobre y el débil son las eternas víctimas de los furores de la anarquía y la barbarie.

Estas verdades se apoderaron de mí ya en mis primeros años, y constantemente he pugnado por conseguir que la instrucción fuera gratuita, y no tan costosa; fraternal, y no egoísta; común a todos, y no objeto de opresivo monopolio. No ignoráis, señores, que esta pugna, que he sostenido al propio tiempo que ha atacado de frente los demás vicios de una sociedad corrompida, me ha ocasionado algunas persecuciones. Pero estaba escrito que éstas habían de tener su galardón, y lo tienen superior a mis trabajos en este día, que por la voluntad del pueblo, y en circunstancias tan propicias, me veo llamado a dar impulso a este importantísimo establecimiento de enseñanza.

Cuento para llevar a cabo esta noble tarea con la cooperación de los señores que componen las dignas Juntas encargadas de velar por el buen régimen del Instituto.

Cuento con el poderoso auxilio de mis compañeros del Consejo municipal, animados todos ellos de los más nobles sentimientos, y de los deseos más vehementes de allanar la senda de la ilustración a estos jóvenes que nos escuchan.

Vosotros, señores Profesores, siguiendo la trabajosa misión que de algunos años venís desempeñando con tanto acierto, y poseídos de las tendencias de la época que atravesamos, redoblaréis ahora los esfuerzos para cultivar este plantel intelectual, que ha de dar a la patria, no fanáticos, sino hombres de razón; no serviles, sino varones libres; no egoístas ni soberbios, sino compañeros generosos entre sí y hermanos del pobre; no vasallos, sino ciudadanos.

¿Y a ti, Pueblo de Figueras, qué nuevos sacrificios he de pedirte, tras los muchos que ya tienes hechos, para sostener en tan brillante estado la instrucción de tus hijos?- Puedo aun reclamar con justicia que el jornalero siga cercenando su propio alimento y el de su familia, que el pobre se prive de un pedazo de pan, de un poco de caldo, indispensables al sostén de su vida para costear este magnífico Establecimiento? ¡Ah! fáltame el aliento para tanto. Ni me atrevo a suponer que tal intento, ahora que ven patentizada la inmensidad del sacrificio, puedan abrigar los pudientes de esta villa. Respírase en ella un aire demasiado libre, para no esperar de todos sus moradores algo afortunados que se presten gustosos a disminuir la carga del pobre, en beneficio de una institución que, si bien es para todos, aprovecha principalmente a los hijos de los acomodados, pues los del pobre muy temprano tienen que trocar los libros por los instrumentos del trabajo corporal. Sí, confío en la generosidad, en la ilustración de los pudientes de Figueras: ellos añadirán, si es necesario, nuevos sacrificios a los ya prestados, y conservarse el Instituto, esta joya mucho más preciosa que los tesoros de la India.

(5) Émile de Girardin (1806-1881), periodista i publicista francès. La nota és meva.

No desconfiéis vosotros, hijos míos, del acendrado amor que os profesan vuestros padres. No se agotará, no el manantial donde se apaga ahora la sed de vuestras inteligencias. Seguiréis dando pruebas de aplicación, seréis el consuelo de vuestros padres, el orgullo de vuestros profesores, y pronto llenaréis como hombres las esperanzas que la Revolución y la Patria fundan en vosotros.

Bajo tan halagüeños auspicios, declaro abierto el curso de 1854 a 1855.

Un text de 1900 (Segona Cala)

Pels atzars de tota recerca, quan estava investigant a Madrid, a propòsit de la meva tesi doctoral, va caure a les meves mans un text publicat al rotatiu *El Nuevo Régimen* en la seva edició del 13 d'octubre de 1900. Em plau reproduir-lo de nou íntegrament ja que jo mateix el vaig publicar abans (2003a, p. 97-98):

EL INSTITUTO DE FIGUERAS

El afán de uniformarlo todo produce graves trastornos. Sostiene el Ayuntamiento de Figueras un Instituto de segunda enseñanza. El año 1869 no podía ya con los sacrificios que le costaba, y se veía en la necesidad de cerrarlo. Lo pudo conservar porque obtuvo del Gobierno de la Revolución de septiembre el derecho de confiar a un solo profesor dos asignaturas sin darle más que un sueldo. Reducidos a la mitad los gastos de personal, marchó ya con algún desahogo.

No tiene hoy de déficit más que unas 20.000 pesetas.

Viene ahora García Alix⁶, y equipara los institutos locales a los de provincia, obligando, por consiguiente, al de Figueras, a que tenga el mismo número de profesores y les pague los mismos sueldos que los que hoy viven a costa del Estado. Vuelve el Ayuntamiento de Figueras a la crítica situación de 1869; ¿no será triste que haya de cerrar un instituto, que lleva más de medio siglo de existencia?

Figueras es hoy una de las poblaciones más cultas de España. Lo debe en gran parte a este instituto, que con el nombre de Colegio de Humanidades existía ya el año 1839. Un Gobierno que de veras ame la cultura de España no debe consentir que ese foco de luz se apague. Debe, por lo contrario, procurar que en todas las poblaciones donde sea posible se creen otros institutos o escuelas análogas.

Somos una de las naciones más ignorantes de Europa: En elevar su nivel intelectual deberían hoy esforzarse todos los gobiernos. De su mayor ilustración depende el mayor desarrollo de su agricultura y sus artes.

Los profesores del Instituto de Figueras, amantes a cual más de que la instrucción se difunda, seguirían con gusto desempeñando dos cátedras con un solo sueldo; ¿por qué, a pretexto de mejorarlos, se ha de poner a la ciudad en el caso de haber de cerrar el establecimiento?

¿Qué teme García Alix: que por falta del competente número de profesores salgan menos instruidos los alumnos? Ese temor es infundado, sobre todo hoy que el título de bachiller en artes no es suficiente para entrar en ninguna carrera literaria. El previo examen que ahora se exige, a nuestro modo de ver sin ningún motivo lógico, dirá si los alumnos recibieron o no la debida enseñanza.

Nuestro amigo y correligionario D. Juan María Bofill, hoy alcalde de Figueras, hombre de mucho saber y de mucho entendimiento, hizo de esta cuestión tema del discurso que hubo de leer en la apertura del instituto. Hemos reproducido aquí sus argumentos para que se vea lo desacertado y peligroso que es medir por un rasero las instituciones de enseñanza y aun las de otra índole sin atender a circunstancias de lugar ni de tiempo. Por eso nosotros abogamos tan calurosamente por la autonomía de todas las personalidades jurídicas dentro de su esfera, y anteponeamos siempre la libertad a la regla.

L'institut a mitjans del segle xx (Tercera Cala)

De 1950 fins a 1965 s'escolen quinze anys, un període que els historiadors consideren tota una generació; època, tanmateix, que vaig veure i viure com estudiant dels sis anys

(6) Antonio García Alix (1852-1911), ministre d'Instrucció Pública i Belles Arts del 18-IV-1900 al 6-III-1901. La nota és meva.

de batxillerat (4 cursos de l'elemental i dos del superior) i del preuniversitari. Eren els temps en què estudiaven els nois i les noies que ara estem ja en la tercera edat, però que recordem amb neguit –no pas amb nostàlgia– no perquè la infantesa, l'adolescència o la joventut se'ns hagin escolat sinó perquè admirem encara, apreciem i agraim la tasca i el mestratge dels nostres professors de l'institut de Figueres ara que, des d'una perspectiva històrica, hem viscut canvis, sempre a pitjor, en el sistema educatiu i observem amb tristor una davallada de nivells acompanyada d'un desprestigi progressiu del professorat, també desencisat i totalment mancat d'incentius professionals, siguin acadèmics, socials o econòmics.

Eren els temps en què el pati central (únic abans de la inauguració del de nois, l'antic hort del porter) amb el seu claustre tan emblemàtic, contemplava impassible, a les 9 del matí, la formació d'alumnes arrengrerats per curs i sexe; actuava d'escenari mut del protocol de rigor (oració i salutació patriòtica), del creuament de mirades furtives i tímides paraules entre nois i noies, o servia, tot sovint, després, de camp de futbol, de «balón-tiro», moltes vegades amb les populars pilotes Gorila; o de pista per ballar sardanes... només el dia de sant Tomàs. I de quina manera celebràvem la festivitat del nostre patró!! Alguna cosa ja s'ha dit: dos dies sense classe, desfilada de carrosses, funció teatral, competicions esportives amb els col·legis de la ciutat (escolàpies de noies; la Salle, de nois, popularment conegut amb el nom Els Fossos), dinars de germanor, i potser amb els primers petons, cigarretes i balls...

Tanca aquest període la jubilació del meu pare, Joan Bastons i Plana (1895-1965), (permeteu-me aquesta llicència filial ara que es compleixen 120 anys del seu naixement i 50 anys de la seva jubilació forçosa, per imperatius legals als 70 anys, com a professor adjunt de Filosofia –catedràtic en temps de la República i degradat i depurat pel general Franco–) que en la seva darrera lliçó amb motiu de l'obertura del curs 1965-1966 (MEC 1966, p. 899) va parlar del concepte de filosofia, la qual cosa li permeté distingir entre la filosofia com a ocupació professional i filosofia com a vocació, com a estil de vida personal, tot fent un joc de preposicions: no es el mateix viure *de* la filosofia que viure *en* la filosofia.

Celebració del 150è aniversari (Quarta Cala)

El 150è aniversari es va celebrar molt modestament, quasi amb excessiva discreció i del qual ens queden només com a documents i testimonis escrits un número extraordinari, de 20 pàgines, del *Setmanari de l'Alt Empordà*⁷, dedicat a l'esdeveniment, i una modesta revista *Studium*⁸, la revista del jove Dalí i a la qual vull dedicar tot seguit una breu anàlisi. La redacció escriu, com a carta de presentació en el primer número, de 1915:

Tanto tiempo ha transcurrido sin que el Instituto de Figueras contase con un periódico que nosotros, estimulados por algunas publicaciones surgidas en otros institutos de España, no queremos que se nos tache de perezosos; por eso damos a luz *Studium*.

Venimos al mundo cuando la sangre de una guerra horrenda se desparrama en una espléndida aurora de paz y queremos atender con toda humildad y todo amor a la elaboración de la Nueva Edad que se avecina.

(7) Agraeixo molt de cor la tramesa d'un exemplar per part del director actual de l'Institut, Sr. Francesc Canet.

(8) Primera edició amb el títol *Studium la revista del jove Dalí* (1989). Segona edició, Guillamet, Farrerós, Pascuet (2003).

Este periódico tratará de cuestiones científicas, literarias y artísticas que estén a nuestro modesto alcance y expuestas con la mayor amenidad posible. Nuestros corazones laten hacia un ideal de cultura y de civismo y aunque no ignoramos lo poco que somos para alcanzar el fin que nos proponemos y contamos con fuerza de voluntad suficiente para llegar a alcanzar nuestro propósito. Además, al pensar que podemos contribuir en cierto modo a la cultura de nuestra Patria, que tanto amamos, nos enorgullece...

A tall de curiositat, el mateix Dalí portava l'apartat de crítica d'art (hom hi troba comentaris sobre Goya, Murillo, El Greco, Durero, Miguel Àngel, Leonardo de Vinci, a la secció «Los grandes maestros de la pintura»); Ramon Reig feia, a la secció anomenada «Poetas Ibéricos», els articles de crítica literària, amb comentaris sobre Antonio Machado, Rubén Darío, Joan Maragall, J. Verdaguer, Guerra Junqueiro; i Jaume Miravittles tractava els temes científics. El director n'era Joan Xirau, germà de Joaquim, després farmacèutic i professor que es va exiliar a Mèxic on va ser catedràtic de Química.

Noms propis (I): professors rellevants

Tanmateix, la història s'abasteix, la fan homes i dones; els centres educatius són com un triangle⁹ format per tres eixos o angles: pares-mares (constituïts en AMPA o per lliure); professorat i alumnat. En primer lloc, em fixaré en alguns professors que, per un motiu o un altre, han marcat una fita, o millor, han deixat una petjada humana, acadèmica i docent que ha traspassat el localisme. En definitiva, no solament han deixat mestratge i lliçons de la seva especialitat sinó que, per informacions posteriors, hem descobert i après una lliçó d'humanisme, d'humanitat, d'*humanació* que diria Unamuno.

Són, entre molts d'altres, –i només com a petita mostra o exemples engrescadors i referents constants amb el risc d'ometre involuntàriament noms significatius¹⁰–, per ordre alfabètic, no cronològic: Gabriel Alomar Vilallonga, Maria Àngels Anglada d'Abadal, Josep Amengual Ferragut, Ernest Carratalá García, Josep Casulleras i Regàs, Albert Compte i Freixenet, Dolors Condom i Gratacós, Eduard Cuéllar i Bassols, Alexandre Deulofeu i Torres, Miquel Golobardes i Vila, Joan Guillaumet i Tuèbols, Juan Núñez Fernández, Antoni Papell i Garbí, Antoni Pla i Gibernau, Carmen Pleyán Cerdà, Ramon Reig i Corominas, Eduard Rodeja i Galter, Isabel-Clara Simó Monllor, Santiago Sobrequés i Vidal, Joan Vaqué i Jordi, Jaume Vicens Vives, Josep Vives i Codina, Luis Yrache Esteban. Tots ells i molts més deixaren no solament una petjada en el seu mestratge sinó que assoliren valors afegits, per exemple, en el camp de la recerca, de la creativitat, de la docència universitària, o d'altres aportacions interessants que han transcendit, com deia suara, del localisme, del provincialisme o fins i tot del món acadèmic. Dedico una breu semblança, tot seguint l'ordre alfabètic establert més amunt, a una vintena, simplement representativa i simbòlica, no solament per justificar els mots anteriors, sinó també com a reconeixement i agraïment, individual i col·lectiu, a uns homes i unes dones que, com a professors vocacionals i d'una extraordinària preparació intel·lectual, acadèmica i

(9) Més que un trípede, un quadrat si comptem també el PAS.

(10) També ho foren o ho són, entre una gran munió (En J. Ferrerós –2015– en censa un miler): Santiago Almeda Navarro, José M. Álvarez Ribera, Josep Anglada Llovera, Joan Bastons Plana, Simó Bosch Estany, Francesc Canet i Coma, Mn. Josep M. Cardelús Pons, Àngels Cardona Castro, Roser Cros Forch, Josep Cuadras Planas, Josep M. Cuadras Avellana, Josefa Díaz Pagès, Joan Ferrerós Serra, Joaquín Grasa Gascón, Alejandro Lansach Labarta, Mn. Joan Llauró Padrosa, Francesca Llorens Melis, Neus Llovera Vidal, Eduardo Nagore Sennet, Manuel M. Niubó de Febrer, Serafín Pazo Carracedo, Joan A. Poch Goicoetxea, Joan Manel del Pozo Álvarez, Roser Pujades Duran, Dora Riera Viñals, Joaquín Santaló Nualart, Consuelo Serra Ivorra, Joaquim Serra Vila, Joan Manuel Soldevilla Albertí, José Soriano Silvestre, Pilar Tavera Benítez, M. José Valeri Cobo, Elvira Vinaixa i Pujol La nòmina és interminable i reconec omissions totalment involuntàries.

pedagògica foren referent de la societat del moment històric en què vam viure i desenvolupar la seva tasca.

Gabriel Alomar (Palma de Mallorca, 1873-1941), fou catedràtic de Llengua i Literatura dels anys 1912 al 1919, aquest darrer també com a director. Poeta, assagista, autor de l'opuscle *Lo futurisme*, avançant-se a la formulació feta per l'italià Marinetti. Home erudit, de tarannà catalanista, representa alhora l'aportació cultural de les Illes, juntament amb Miquel dels Sants Oliver, Joan i Antoni Alcover, Miquel Costa i Llovera al moment bo de les lletres catalanes de les dues primeres dècades del segle xx, tot coincidint amb el modernisme i el noucentisme i d'una manera més àmplia amb l'Edat de Plata, segons encertat títol d'un llibre del professor J. C. Mainer (1983).

Maria Àngels Anglada (Vic, 1930-Figueres, 1999), impartí Grec amb presa de possessió l'any 1968. Escriptora, de gran vàlua, polifacètica i polivalent ja que conreà la poesia, l'assaig, el periodisme, la traducció, autora d'obres tan conegudes i reconegudes com ara la novel·la històrica sobre el genocidi a mans dels turcs *El violí d'Auschwitz*. El seu nom i la seva obra perviuen, entre altres factors, per la creació del Premi de Narrativa M. Àngels Anglada atorgats per l'institut i als quals ja he fet referència, i per la constitució a la Universitat de Girona de la càtedra M. Àngels Anglada.

José Amengual, nascut a les Illes i traspasat l'any 2011 amb noranta sis anys, fou catedràtic de Ciències Naturals amb presa de possessió l'any 1953, previ pas per l'institut d'Orense. S'incorporà després a la Inspecció d'Ensenyament Secundari i arribà a ocupar càrrecs de gran responsabilitat acadèmica en l'època de les primeres transferències de l'Estat a Catalunya (coordinador de les PAU, una direcció general a Ensenyament), en plena transició democràtica, a primeries dels anys vuitanta. En el seu haver cal fer constar que fou en l'època franquista director de l'Instituto Oceanográfico de Catalunya i col·laborador de la secció de Biologia Marina del CSIC, ultra de potenciar la reproducció marina de musclos.

Ernesto Carratalá (Madrid, 1918-Barcelona, 2015), fou catedràtic de Llengua i Literatura Francesa el curs 1961-1962. Després professor de Gramàtica Històrica a la Universitat de Barcelona (1966-1986). Autor, entre altres obres¹¹, d'unes memòries molt sucoses – *Memorias de un piojo republicano* (2007)– on explica, entre altres moltes coses interessants, que va estar set vegades condemnat a mort. Heus ací com acaba el llibre (p. 397-398).

Volver al humus del cuerpo entero en un cajón (ataúd) o incinerado en una cajita (urna) me parece indiferente. Pero yo he escogido una tercera forma. Descuartizado por la mano experta del catedrático de Anatomía de la Facultad de Medicina de la Universidad de Barcelona al que corresponda. Puesto que la UB, alma mater, me ha dado su espíritu yo, en justa reciprocidad, le he donado mi cuerpo. Así me despidió de mis lectores, siquiera sea *avant la lettre*, con el anticipo de mi esquila mortuoria:

EL PROFESOR ERNESTO CARRATALÁ GARCÍA

FALLECIÓ EL DÍA... DE... DE...

HABÍA DONADO SU CUERPO

A LA UNIVERSIDAD DE BARCELONA.

NO SE INVITA PARTICULARMENTE A SU DISECCIÓN

(11) Per exemple: *Morfosintaxis del español actual* (Barcelona, Labor 1980); *Gran diccionario de frases hechas* (Barcelona, SPES, 2001).

Docent de forta personalitat, afable, planer i pou de saviesa¹², som munió els qui el recordem i agraiïm el seu mestratge (qui signa el va tenir a preuniversitari el curs 1961-1962). També s'ha escrit (Roglán, 2015) que ningú ha tocat el piano com ell a l'aula magna de la UB per ensenyar fonètica. I heus ací el seu autoretrat segons declarà a la secció de La Contra de *La Vanguardia* (2009):

-Soy un republicano de 1931 y un comunista utópico. Soy ateo y clerófobo.

-Yo soy un vencido: mi moral es la del derrotado.

Josep Casulleras, nascut l'any 1920, catedràtic de Matemàtiques i director el bienni 1955-1957. Després per concurs es traslladà a l'institut Milà i Fontanals de Barcelona i també fou professor de la Universitat de Barcelona uns quants anys. Es va formar a l'Institut-Escola al costat d'altres grans figures del món de l'ensenyament o també, com ara es diu, de la societat civil, de la categoria de Lluís Solé Sabarís, Joan i Josep Maria Ainaud de Lasarte, Jordi Maragall, Enric Bagué, M. dels Àngels Ferrer Sensat. Autor d'obres didàctiques, en un període determinat presidí la Societat de Ciències Físiques, Químiques i Matemàtiques. Des de la seva formació científica, impulsà també la musical tot evocant el seu pas per l'Institut-Escola i així entre altres coses escrigué (Casulleras, 1976, p. 36-38): «A l'institut-Escola la música tenia un lloc molt equilibrat i la seva presència era constant i regular entre les activitats dels nois i noies... L'institut Escola no buscava fer músics sinó gent que estimés la música com no buscava fer especialistes en res, sinó que la gent es llancés a estimar allò que feia, després d'això els especialistes ja surten sols.»

Albert Compte (Castelló d'Empúries, 1919-Figueres, 2014), fou catedràtic de Geografia i Història durant més de 30 anys previ pas pels instituts de Lleida i Cartagena, i director en el període 1958-1961. A banda que emprà una metodologia i recursos didàctics (recensions de llibres, projecció de diapositives, sortides culturals) no habituals en aquella època, cal esmentar els seus treballs d'estudi entorn la geografia comarcal (concretats inicialment amb la seva tesi doctoral, 1964) com també el seu paper com a impulsor de la creació de l'Institut d'Estudis Empordanesos i autor de llibres de text. Em puc donar de tot plegat fe amb agraïment perquè el vaig tenir com a professor de l'assignatura d'Història de l'Art a sisè de batxillerat i en la monogràfica de Fonts d'Energia a preuniversitari.

Dolors Condom (Palamós, 1926), catedràtica de Llatí a les darreries dels anys seixanta on fou també cap d'Estudis. Després per trasllat, de l'institut Vicens Vives de Girona i professora alhora del Col·legi Universitari de Girona, esdevingut més tard universitat. Amb 45 anys de docència, professora que va formar escola, amb una munió de deixebles a més de dedicar-se a la recerca i reivindicar la cultura clàssica des de les aules, des dels llibres de text, des de les publicacions i/o des de les tribunes de congressos i simposis. Heus ací algunes de les seves reflexions vessades a la Contra de *La Vanguardia*, edició de *Girona* (Judít Pujadó, 2009):

-En Ciceró ja trobes el que està passant avui, com la corrupció.

(12) Conseqüència de tot això i més, en reconeixement la UB li ha dedicat homenatges *in vita* (abril 2014), *in morte* (octubre 2015), aquest darrer amb el títol «Ernesto Carratalá, una vida de contrapel·lícula».

-Si analitzem els continguts d'alguns autors com Horaci, Ciceró o Virgili hi trobem tematitzades qüestions que encara són importants i que les tenim aquí. Tot el que envolta la condició humana, la serenitat, l'equilibri en el fer.

-Sempre vaig fer cas d'una frase de Juvenal que diu «A l'alumne si li deu la més gran reverència».

Eduard Cuéllar (Olot, 1918-2004), catedràtic de Filosofia (1964-1984) i director en entre 1964 i 1973), on va arribar per trasllat de l'Institut Joaquim Bau de Tortosa. Precisament en un llibre (Miravall, 1982, p. 183 i 191-192) sobre aquest institut trobem la informació i comentaris següents:

El 16 d'agost de 1960 pren possessió com a director del Instituto Nacional de Enseñanza Media Joaquín Bau, don Eduardo Cuéllar Bassols... L'institut supera prejudicis i guaita de cara el futur.

Gaudeix de la direcció d'un filòsof, d'un home de gran pes intel·lectual –probablement ha estat un dels directors més destacats–, docent i humà, partidari de la disciplina i de l'efectivitat.

El centre en resultarà fortament afavorit[...] El 15 de juliol de 1964 ens sobta un veritable tort cessa com a catedràtic i com a director Eduard Cuéllar. A aquest notable intel·lectual i professional, dedicat com està a l'estudi i a l'ensenyament, li resulten molestes les responsabilitats administratives.

Es trasllada a l'Institut de Figueres, on per causa de la seva vàlua, tanmateix es trobarà amb un nomenament de director.

Cal afegir que, mogut per la seva voluntat de servei i la seva excel·lent preparació professional i acadèmica, col·laborà amb el Col·legi Universitari de Girona, dependent de la Universitat Autònoma de Barcelona, que esdevindria la Universitat de Girona.

Miquel Golobardes (Peralada, 1909-Barcelona, 1971), professor interí de Llatí als anys cinquanta, després catedràtic de Grec. Estudiós dels remences, creador a la dècada dels setenta del primer institut de Blanes. Va tenir, a més, cura de les edicions del Palau de Peralada. Em comentà la seva filla Maria, també catedràtica d'institut, que el poeta empordanès Carles Fages de Climent va dedicar-li un epigrama que deia:

El professor Golobardes despatxa grec al matí i ven xampany a les tardes.

Inés Padrosa (2009, p. 392), per la seva banda, escrigué a propòsit del seu tarannà:

Si del perfil humà de Golobardes cal destacar la seva bonhomia, el seu optimisme, la seva perseverança i per damunt de tot, la de treballador incansable, com a historiador, cal dir, que el resultat de les seves investigacions ve enriquit pel domini de matèries complementàries a la història, com el llatí i el grec, la paleografia, l'epigrafia, la numismàtica.

Joan Guillamet (Figueres, 1922-2014), també alumne de 1934 a 1941 i professor de 1946 a 1966 on entrà com «ayudante interino gratuito de la sección de Letras» i impartí classes de Francès i Llatí. Després fou docent per concurs a l'Institut Ausiàs March de Barcelona i posteriorment per accés a càtedra a l'Institut Rafael Casanova de Sant Boi, fins a la seva jubilació. En descriu així la seva estada com a professor (Guillamet, 2005, p. 73-74):

En els anys 50-60, els professors de l'institut eren persones de posició i influència a la vida local, malgrat que els sous no eren gran cosa. Tothom procurava obtenir algun ingrés complementari com les classes particulars, la preparació dels exàmens d'Estat o les classes al col·legi de La Salle.

Una retribució complementària podia ser la realització d'exàmens lliures en altres poblacions.

Fou periodista, col·laborador de la premsa catalana –barcelonina i gironina–, autor de diferents llibres on estudià temes i personatges empordanesos: *Coses i gent de l'Empordà* (Barcelona, Barcelona, 1972); *Vent de tramuntana, gent de tramuntana* (Barcelona, Joventut, 1992). El retratà molt bé el periodista Josep Playà (2014) en una glosa necrològica, a la qual remeto.

Juan Núñez (Estepona, 1877-Barcelona, 1963), arribà com a catedràtic de Dibuix l'any 1905 i en fou també bibliotecari i secretari. Creà l'Escola d'Arts i Oficis Artístics des d'on es promogueren gran nombre de vocacions artístiques i en sorgiren reconeguts pintors com Salvador Dalí i Ramon Reig.

Antoni Papell (Figueres, 1902-Palma de M., 1956), catedràtic de Literatura a Girona, Figueres, Eivissa i finalment al Joan Alcover de Palma. Fou arxiver de la Diputació gironina i estudià, entre d'altres, les figures de Quevedo, Moratín i Rubén Darío.

Antoni Pla (El Masnou, 1906-Barcelona, 2000), catedràtic de Geografia i Història a la dècada dels cinquanta, format també a l'Institut-Escola de la República, després, per concurs de trasllat, impartí docència a Reus i a l'Institut Sant Josep de Calassanç, ara Moisès Broggi, de Barcelona. Es vantava d'haver estat perseguit per la Gestapo. Vaig tenir l'honor de rebre el seu mestratge, com a excel·lent professor de Geografia als dos primers cursos de batxillerat i puc donar fe de la seva saviesa i preparació acadèmica.

Carmen Pleyán, catedràtica de Lengua y Literatura Españolas, (traspasada el 2011, als 94 anys), també a la dècada dels cinquanta, va suposar per aquella Figueres de la immediata postguerra, l'arribada d'una alenada de modernitat per ser dona, per ser catedràtica amb un tarannà obert. La seva marxa per trasllat a l'Institut Montserrat de Barcelona va ser molt sentida. Cal fer constar, a més, que a l'Institut Joanot Martorell, l'any 1970, impulsà el programa pilot del COU. Encara són molts els exalumnes d'ambdós centres que recorden el seu magisteri, els seus llibres de text (publicats a l'editorial Teide), la seva nova concepció de la gramàtica, de la didàctica de la llengua amb una metodologia avançada i atractiva. Em permeto manifestar que la meua opció professional se la dec en gran part a ella. Dic clar i català que em va marcar molt a quart curs de batxillerat. Heus ací un testimoni d'una alumna del Montserrat, Teresa Duran, avui professora de la Universitat de Barcelona (Durán, 2014, p. 162-163):

El que em va fascinar van ser les classes de literatura de la professora Carmen Pleyán. Érem a finals dels anys seixanta i Barcelona s'obria al món europeu al mateix ritme que la nostra adolescència. I per això la Pleyán –com li dèiem– ens va oferir més que literatura. Recordaré sempre com ens va llegir els prohibits poemes de Rafael Alberti o de José Hierro; com ens va ensenyar a descodificar-los socialment; com ens va fer tancar els ulls per a concentrar-nos millor en escoltar l'obertura wagneriana de *Els Nibelungs*; com ens rebia a casa seva per parlar de cine, de llibrerries, dels Beatles i de discoteques [...] Va saber fondre afectes, efectes i matèries en un allioli excepcionalment estimulant.

Ramon Reig (Manila, 1904-Figueres, 1963), alumne, catedràtic de Dibuix i director (1940-1955). Aquarel·lista de prestigi, amic personal de Dalí, melòman convençut, persona de bon humor i exquisidesa britànica amb un veritable culte que professava a l'amistat i a la conversa, home de gran vocació docent que ens entrava sempre molt puntual a classe (el vaig tenir a tercer i cinquè de batxillerat) i feia servir un material didàctic elaborat per ell mateix. En un altre lloc (Bastons, 2003 i Bastons i Bastons, 2015), dono més informació sobre aquest docent polifacètic: arquitecte, pintor, escriptor, docent, ideòleg (potser va ser un dels inspiradors del Museu Dalí).

Eduard Rodeja (Figueres, 1896-1963), professor de Dibuix fou també cronista oficial de la ciutat i autor d'un dels primers treballs sobre la història de l'Institut (Rodeja, 1940). Hom disposa d'un llibre miscel·lani dedicat a la seva persona i al qual remeto (Autors Diversos 1996).

Isabel Clara Simó (Alcoi, 1943), professora de Filosofia a les darreries dels anys seixanta. Inicialment va fer compatible l'ensenyament amb la literatura i el periodisme i fou entre

1971 i 1983 directora de la revista *Canigó*. Ha estat tan prolífica la seva tasca que l'octubre de 1991, com a suplement de *Crònica d'Ensenyament*, aparegué un opuscle editat per la Institució de les Lletres Catalanes dedicat a ella com a escriptora del mes (octubre 1991).

Santiago Sobrequés (Girona, 1911-1973), catedràtic de Geografia i Història a la postguerra (1940) i després a Girona, on va ser director entre 1960-1969, i també col·laborà amb el Col·legi Universitari. Gran persona, depurada pel franquisme, compromesa, activa, posseïdora d'un humanisme poc freqüent, recordat per munió d'alumnes. Em plau reproduir l'opinió de Josep Tarradellas en carta adreçada a la vídua recollida en un llibre recent (Bastons i Bastons, 2015, p. 466)

Aviat farà set anys que vaig tenir l'honor de conèixer el seu marit i pot ben creure que per les seves eficients activitats patriòtiques, actituds i pels seus estudis amarats de lucidesa i rigor intel·lectual, ben sovint l'he recordat amb cordial estima i admiració. El professor Sobrequés, estigui segura que no és llunyà el dia que la nostra Catalunya l'homenatjarà com ell es mereix, car la seva valuosa obra obliga el nostre profund reconeixement.

Joan Vaqué, catedràtic de Grec, cap d'Estudis (1964-1968) i després destinat per concurs de trasllat a l'institut barceloní Sant Josep de Calassanç. Posseïdor d'una àmplia cultura humanística, dotat d'una finor d'esperit molt hel·lènica, i també d'aquella bondat de la qual en parlava Machado, donà gran impuls a la cultura clàssica i probablement potencià l'interès de molts alumnes vers les humanitats.

Jaume Vicens Vives (Girona, 1910-Lió, 1960) impartí Geografia i Història l'any 1933 i va ser un dels grans historiadors de casa nostra, impulsor de moltes i moltes iniciatives. Només un apunt periodístic: *La Vanguardia* del 29.VI.1960, amb motiu del seu prematur traspàs, recull el pas per l'institut de Figueres:

Jaume Vicens Vives, al tiempo que obtenía la cátedra de Geografía e Historia en el Instituto de Segunda Enseñanza de Figueras, se incorporó en 1933 al Claustro de nuestro primer centro docente, donde acreditó enseguida la laboriosidad, el entusiasmo científico, la cordial intimidad con los alumnos que constituirían invariablemente las notas características de su magisterio.

Josep Vives, catedràtic de Ciències Naturals, professor exigent, rigorós, un dels primers en introduir en el centre les sortides al camp, com a pràctiques i contacte amb la natura, sempre impulsà les activitats més enllà de les quatre parets de l'aula potser aplicant encara principis de l'Institut-Escola. En dono fe perquè el vaig tenir com a professor de Ciències Naturals a cinquè de batxillerat, curs 1959-1960¹³. Després impartí docència a l'institut L'Escorxador de Barcelona, avui Ernest Lluch. Dedicat especialment a l'estudi de les moltes, deixeble del gran naturalista olotí Oriol de Bolós i Capdevila (1924-2007), catedràtic de la Universitat de Barcelona, s'explica l'anècdota següent (Pairolí 2001, p. 59), a propòsit de la relació mestre (Bolós)-deixeble (Vives):

Amb ell sempre ens havíem tractat de tu, però quan jo vaig obtenir la plaça de catedràtic em va proposar tractar-me sempre de vós, tot i les meves protestes. És de les persones que he valorat i apreciat més i em va saber greu que es morís tan aviat.

Luis Yrache (1933-2015), catedràtic de «Lengua y Literatura Españolas», arribà a l'institut l'any 1962, com a successor de la catedràtica Carmina Pleyán, persona de llarga trajectòria política (militant del PCE i del PSUC, candidat pel PCE al Congrés dels Diputats l'any 1977; candidat al Senat el 1979); acadèmica (catedràtic a Figueres, Tarragona, Saragos-

(13) Mai se m'oblidarà la sortida a Sant Pere de Rodes.

sa, professor a París) i creativa (autor de xerrades, poemes, assaigs), li retem homenatge amb dues pinzellades, inspirades, per no dir copiades, d'un article obituari a *La Vanguardia* (M. Sasot, 2015).

Una, de caràcter personal, íntim, com a espòs quan va morir la seva dona en el sepe-li va dir: «T'estimo, te quiero, je t'aime».

La segona, de caràcter professional, com a docent, com a assagista:

La relació literatura/societat no consisteix a saber-se, amb les *Soledades* del senyor don Luis, tots els quadres pintats fins aleshores, ni el rei ni les seves batalles o ministres sinó a arribar a interpretar, en termes de coherència, la modernitat i el progrés que suposen (o no) aquestes idees i desitjos de Góngora.

Potser, ben segur, ha estat molt incompleta i, fins i tot, inapropiada aquestes breus semblances però s'han d'interpretar com un homenatge a tot el professorat d'ensenyament secundari que, des de la vocació, des del sacrifici, des de les incomprendiments, des de les seves llums i ombres, ha estat, és i serà un col·lectiu importantíssim en la formació d'adolescents i joves, futurs ciutadans i ciutadanes. Aprofito l'avinentsa per suggerir, des d'aquestes pàgines, per fer una crida que algú entomi el projecte d'elaborar, el més aviat possible, les semblances de catedràtics i professors d'institut, molts d'ells després esdevinguts docents i investigadors universitaris amb un brillant currículum; i obrir així una línia d'investigació (en forma d'article, d'estudi, de llibre, de diccionari, de projecte de final de grau, de tesi doctoral¹⁴): biografiar, repeteixo, de forma individual o global els grans professors d'institut de casa nostra, amb tot el seu capital intel·lectual i pedagògic, com a repte per cobrir un buit en la història humana i acadèmica de l'ensenyament secundari.

Noms propis (II): alumnes rellevants

I ara toca fer referència a exalumnes (globalment més de 40.000 alumnes) que després han sobresortit en algun camp del saber, de les relacions humanes o en el conreu de la seva professió. Esmentem només alguns noms: l'oftalmòleg Ignasi Barraquer; els polítics Francesc Cambó, Alejandro Lerroux, Jaume Miravittles i Josep Pallach; els farmacèutics germans Joaquim i Rafel Cusí Fortunet, i Alexandre Deulofeu; els pintors Salvador Dalí i Ramon Reig; l'actor Alfredo Landa; els escriptors Josep Pla, Josep Pous i Pagès; els professors universitaris Marià Bassols, Joan Reglà i els germans Joaquim i Joan Xirau.

Òbviament de cadascun d'ells hom podria, des d'esbrinar el seu pas concret i anys de formació al nostre institut fins a elaborar una tesi doctoral estudiant la seva trajectòria, la seva aportació a l'imaginari col·lectiu, etc., objectius que òbviament escapen de la naturalesa d'aquest treball, però puc donar alguna informació interessant relacionada amb la seva personalitat i tarannà d'alguns d'ells. Tot plegat ajuda a reconèixer i enfortir, primer, el valor de l'ensenyament secundari, i segon, com, des de la formació rebuda han fet país, són gent que ha fet història. No em puc estar, altrament esmentar, altres noms de les darreres generacions (especialment la meua) que han arribat a la docència universitària: els matemàtics Sebastià Xambó, Eduardo Casas Alvero (1948), Carles Maria Cuadras Avellana (1945); l'historiador Enric Riera Fortiana (1946-1994), professor de la

(14) Benvinguda sigui la tesi doctoral de Blanca Sala Reig sobre el seu avi Ramon Reig Corominas llegida amb brillantor el 4 de novembre de 2015 a la Universitat Autònoma de Barcelona amb el títol: *Ramon Reig, pintor del paisatge de l'Empordà*.

UB; el metge José Gustavo Catalán Fernández (1945), oncòleg de prestigi a les Illes; i un record també per a alumnes dones, com ara la filòloga Rosa Navarro Duran¹⁵ (1947), catedràtica de la UB i una de les millors coneixedores del Segle d'Or castellà; Marta Felip, alcaldessa actual de Figueres; les bibliotecàries Maria Perxés Santomà (1927-2015), que acollí a la seva casa pairal d'Agullana, Lluís Companys la darrera nit catalana camí de l'exili, i Rosa Ymbert Albert (1945-2005); la pediatra Glòria Compte Massachs (1953-2007), la seva germana Teresa (1954) amb brillant carrera jurídica, judicial i fiscal¹⁶, guardonada amb el premi d'Excel·lència, en la seva primera edició, convocat per l'Associació d'Amics de l'Institut Ramon Muntaner; l'escriptora Carme Guasch (1928-1998) i moltes altres més.

Ignasi Barraquer (Barcelona, 1884-1965), oftalmòleg de fama internacional, iniciador d'una nissaga d'oculistes de reconeixement mundial. Creador l'any 1947 de la prestigiosa clínica Barraquer.

Francesc Cambó (Verges, 1876-Buenos Aires, 1947), polític prou conegut, però no tant una curiosa anècdota explicada per ell mateix, esdevinguda quan era un vailet, potser coincidint amb els primers cursos realitzats a l'Institut (Cambó, 1981, p. 19):

Un dia, amb els més entremaliats dels meus amics, tinguérem la idea d'anar a l'església parroquial en fer-se fosc per tocar a sometent i almar la població. Les cordes de les campanes venien al costat de la pila baptismal que, com de costum, tenia una tapa de fusta oberta de gran nombre de grossos claus punxa enlaire per tal d'evitar la irreverència que algú hi prengués seient. Jo no en vaig tenir prou en tocar la campana, sinó que vaig enfilarme corda amunt: vaig relliscar i un dels claus de la pila baptismal se'm clavà al clatell, a un mil·límetre de l'occípit. És una de les vegades que he estat més prop de la mort: els metges que m'han vist després m'han dit tots que de mil vegades, nou-centes noranta nou fóra la mort instantània.

Salvador Dalí (Figueres, 1904-1989), pintor i escriptor que no necessita presentació i del qual encara avui es fan, dia sí i dia també, ressò els mitjans de comunicació. Fou de la promoció d'alumnes que esdevingueren personalitats en el camp de la pintura (Ramon Reig), de la política (Jaume Miravittles), de la ciència (Alexandre Deulofeu) i impulsor de la revista *Studium*, que ja he comentat. A tall de curiositat en aquesta mateixa revista (p. 64) figuren les seves notes de l'expedient acadèmic i sorprèn que el curs 1919-1920 a l'assignatura de Dibuix I obtingué només aprovat i que en el següent aconseguí excel·lent a Dibuix II.

Alexandre Deulofeu (Figueres, 1903-1978), alumne de la mateixa generació de noms importants (Miravittles, Reig, Rodeja, Xirau) i després professor de Física i Química l'any 1933. Persona polifacètica: farmacèutic, assagista, historiador, polític, del qual vull destacar només que entre les teories que va formular va encertar la caiguda del mur de Berlin, la descomposició de la URSS i va profetitzar la independència de Catalunya per a l'any 2029 (Gutiérrez, 2014).

Jaume Miravittles (Figueres, 1906-Barcelona, 1988), company de curs de Ramon Reig, Joaquim Xirau, Salvador Dalí, polític de llarg i variat recorregut (primer comunista heterodox, després d'Esquerra Republicana a la vora de Macià i Companys, finalment afí a la política nord-americana i serà un dels primers figuerencs a tenir llocs de responsabilitat al Govern de la Generalitat), autor de nombrosos assaigs d'història política. Remeto a la

(15) Predecessora meua com a catedràtica i cap del Departament de Llengua Espanyola a l'Institut Jaume Balmes de Barcelona.

(16) Ha estat fiscal en cap i fiscal superior del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya.

semblança biobibliogràfica apareguda en un llibre recent (Bastons i Bastons, 2015, p. 300-303).

Josep Pallach (Figueres, 1920-L'Hospitalet de Llobregat, 1977), polític socialista, traspassat prematurament en plena transició democràtica, cal no oblidar el seu vessant pedagògic¹⁷; també objecte d'una mirada complaent en una obra recent (Bastons i Bastons, 2015, p. 330-334) on, per cert, un fullet d'impremta permeté incloure un fulletó del qual no n'és autor: *Reflexions sobre el demà de Catalunya* de M. Serra i Moret.

Josep Pla (Palafrugell, 1897-Llofriu, 1981), periodista, escriptor que només cursà el primer any ja que després els continuà i acabà a l'institut de Girona. Figura senyera de les lletres catalanes i castelles, prou coneguda i reconeguda.

Josep Pous i Pagés (Figueres, 1873-Barcelona, 1952), escriptor, polític i empresari estudiant i biografiat per també una exalumna de l'institut, la professora M. Àngels Bosch (1997), obra a la qual remeto.

Joan Reglà (Bàscara, 1917-Sant Cugat del Vallès, 1973), gran historiador que, curiosament, va suspendre en primera convocatòria l'examen d'ingrés a l'institut de Figueres, segons documenta el també professor Albert Riera (1994, p. 12):

El juny de 1930 es presentà a l'examen d'ingrés a batxillerat de l'institut de Figueres. Fou el seu primer i últim suspès. Aquell estiu de 1930 fou una preparació constant i entusiasta per superar aquell entrebanc. Així el setembre tornà a presentar-se i aprovà l'ingrés. No sabem per quina raó no estudià el batxillerat a Figueres sinó que traslladà l'expedient a l'institut de Girona.

Destacat historiador, representant d'allò que hom podria denominar grup gironí (emprar el mot escola potser és massa agosarat) d'historiadors (Eduard Canal, Jordi Canal, Francesc Canet, Josep Clara, Albert Compte, Glòria Compte, Helena Compte, Pere Gifre, Miquel Golobardes, Joaquim Nadal, Ll. Pericot, Lluís M. de Puig, Albert Riera, Enric Riera, Joaquim Santaló, Eduard Sierra, Santiago Sobrequés Vidal, Jaume Sobrequés Callicó, J. Vicens Vives), molts d'ells antics alumnes del Muntaner o, si més no, formats a instituts gironins i després magnífics docents i/o investigadors.

Joaquim Xirau (Figueres, 1895-Ciutat de Mèxic, 1945), alumne de la mateixa promoció acadèmica que els Deulofeu, Miravittles, Reig, Rodeja; després deixeble d'Ortega i Gasset i Manuel García Morente, contactà amb la Institución Libre de Enseñanza, sobretot amb M. Bartolomé Cossío. Fou catedràtic de Filosofia, primer d'institut (Vigo) i després ja d'universitat (Salamanca, Saragossa i Barcelona on liderà la seva renovació i modernització des de la primera Universitat Autònoma de la República). A la Universitat de Barcelona va obrir el Seminari de Pedagogia (1930) que va anticipar la creació de la llicenciatura de Pedagogia dins de la Facultat de Filosofia i Lletres i Pedagogia. Amic d'Unamuno i d'Antonio Machado, s'exilià a Mèxic. En definitiva, una persona honesta, compromesa amb el país i l'educació, un magnífic humanista, un excel·lent docent, format a l'institut figuerenc que, a més, tingué amistat i correspondència epistolar amb intel·lectuals castellans (Unamuno, A. Machado).

(17) Evidencien aquest vessant estudis com: *Els mestres públics i la reforma de l'ensenyament a Catalunya: 1901-1908* (1978); *Els instituts pilot i la reforma de l'ensenyament mitjà. L'experiència francesa* (1971); *El gran problema. Escola i ensenyament per a tots* (1964).

Per acabar i a manera de conclusió, també complaent

En aquest article, fruit de la meua estima i agraïment a un centre educatiu que s'honora en ser el primer de l'estat, he volgut aportar textos documentals, vivències discents i docents, vells i bells records personals i, sobretot, desitjo insistir en la part més humana, més vocacional. Per això, m'he permès posar èmfasi en la dimensió més formativa i pedagògica, encarnada en un professorat de molts quirats (només he donat una petita i simbòlica mostra) i en uns alumnes que després han estat brillants en la seva professió.

Permeteu-me, amics lectors, que acabi, com a figuerenc de soca-rel, com a exalumne compromès en deute amb el centre –mai nostàlgic–, i com a docent de vocació familiar heretada i personal incombustible, tot manifestant la meua satisfacció per haver esdevingut realitat allò que suggeria jo modestament en un article dedicat a un dels professors emblemàtics, Eduard Rodeja, també exalumne del centre. Escrivia jo aleshores (Bastons 1996, p. 104-105):

Tot recordant el meu pas de la discència figuerenca a la docència barcelonina (no vull amagar, sinó tot el contrari, pregonar obertament que la meua vocació docent té molt a veure amb el magisteri rebut dels meus professors de l'institut figuerenc) desitjo acabar aquests quatre mots amb un missatge engrescador, suggerit des de la història, meditat en el present i llançat vers els futur [...]. Missatge potser provocat també per llunyans ressons de les classes d'història dels Srs. Compte o Santaló, missatge brollat potser de les commemoracions històriques del «Jaume Vicens Vives» de Girona, del «Jaume Balmes» de Barcelona o de l'«Antoni Martí i Franquès» de Tarragona, o simplement nascut per omplir un buit.

Es tracta d'elaborar un treball de recerca: tant de bo un figuerenc, un empordanès –tocat o no per la tramuntana– un gironí, tant se val, deixeble o no, dels Albert Compte, Joaquim Nadal, Lluís Pericot, Joan Reglà, Enric Riera, Joaquim Santaló, Santiago Sobrequés, J. Vicens Vives [...] o ... qualsevol ciutadà del món emprengui l'agradosa tasca de redactar o coordinar, d'una manera sistemàtica i rigorosa, la història de l'institut «Ramon Muntaner», des dels seus orígens fins avui.

Ja s'ha fet realitat amb escriu aquell desig, aquell suggeriment, aquella petició: És el magnífic, excel·lent llibre de l'amic, company i col·lega Joan Ferrerós (2015): benvingut sigui, ben rebut sigui, ben pregonat sigui; mirall sigui per historiar propers 175 anys d'altres instituts catalans; i a més, atzarosa casualitat, coincidint amb l'excel·lent avinentesa del 750è aniversari del naixement de Ramon Muntaner, el cronista de Peralada.

I ja que s'ha fet realitat aquell suggeriment, ara un altre, a manera de crida, ja insinuat *supra*: tant de bo alguna persona estudiés de forma sistemàtica, rigorosa, objectiva, a manera de diccionari biogràfic, si es vol, els grans professors que han impartit docència, amb gran preparació científica, admirable responsabilitat acadèmica i eficients recursos didàctics, als instituts de casa nostra des de la seva creació fins avui.

Enhorabona, felicitats a dojo, comunitat educativa de l'institut Ramon Muntaner de Figueres: Junta Directiva actual (amb el seu director, Francesc Canet, al capdavant), claustre de professors, Consell Escolar, personal d'administració i de serveis, Consell Escolar, alumnat, pares i mares, AMPA, exprofessors, exalumnes, membres de l'Associació d'Amics de l'històric institut Ramon Muntaner figuerenc!; la meua profunda, sentida i sincera felicitació, personal-íntima, i professional-acadèmica, a la ciutat de Figueres que s'enorgulleix, es vanta de disposar històricament del primer centre d'ensenyament secundari de Catalunya i de la resta de l'estat!!!

I... molt bon camí, compartint trajecte amb els instituts catalans que preparen el seu 175è aniversari¹⁸, il·lusionant i il·lusionat, ara ja vers el bicentenari, l'any ... 2039...!!!, tot just ara que Catalunya aspira, des de *la voluntat de ser* que deia un dels seus preclars professors, Jaume Vicens Vives, a unes renovades formes de vida, tot canviant lleugerament el títol d'un altre gran savi, el filòsof Josep Ferrater Mora (1980).

Referències

- Amela, V. M. (2009) «Ernesto Carratalá, piojo republicano». *La Vanguardia*, 10.2.2009.
- Autors Diversos (1996) *La vida i l'obra d'Eduard Rodeja i Galter*. Figueres, Institut d'Estudis Empordanesos.
- Bastons, C. (1996) «Petit homenatge personal a l'IES Ramon Muntaner de Figueres i en particular al professor Eduard Rodeja: unes cales històriques», a Autors Diversos [ed.] *La vida i l'obra d'Eduard Rodeja i Galter*. Figueres, Institut d'Estudis Empordanesos, p. 101-105.
- (2003) «Bells i vells records del professor Ramon Reig». *Revista de Girona*, 218, p. 71-74.
- (2003a) «Noticia curiosa en torno a un instituto de provincias». *Cátedra Nova*, 17, p. 97-98.
- Bastons, C.; M. Bastons (2015) *Gent que ha fet història. 115 personatges de les terres gironines*. Barcelona, Editorial Base.
- Bernils, J. M. (1990) «La inauguració de l'institut». *Setmanari de l'Alt Empordà* (Figueres), 7.3.1990, p. 20.
- Bosch, M. À. (1997) *Pous i Pagès, vida i obra*. Figueres, Institut d'Estudis Empordanesos.
- Cambó, F. (1981) *Memòries*. Barcelona, Alpha.
- Carratalá, E. (2007) *Memorias de un piojo republicano*. Pamplona, Pamiela.
- Casulleras, J. (1976) «La formació musical». *L'Avenç Gran temes*, 1, p. 8-10.
- Duran, T. (2014) «Una trajectòria particular entre la lletra i la imatge». *Temps d'Educació*, 46, p. 159-175 [les cites corresponen a les pàgines 162-163].
- Ferrater Mora J. (1980) *Les formes de vida catalana i altres assaigs*. Barcelona, Edicions 62, La Caixa. Col. MOLC.
- Ferrerós, J. (2015) *Crònica interna del primer institut de l'Estat*. Figueres, Institut Ramon Muntaner, Diputació de Girona.
- (2015a) «175 anys de vida estudiantil. Reivindicació de l'institut Ramon Muntaner de Figueres». *Revista de Girona*, 290, p. 48-53.
- Gargallo, J.E. (2015) «La memòria del cor. Ernesto Carratalà García (1918-2015)». *La Vanguardia*, 23.5.2015, p. 37.
- Guillamet i Llobera, J. (2000) *Abdon Terrades*. Figueres, Institut d'Estudis Empordanesos.
- Guillamet i Llobera, J.; Ferrerós J.; Pascuet R. (2003) *Studium la revista del jove Dalí*. Figueres, Brau.

(18) Jaume Balmes de Barcelona; J. Vicens Vives de Girona, Màrius Torres de Lleida i Martí Franquès de Tarragona.

- Guillamet Tuébols, J. (2005) «Memòria personal», a *Memòria activitats 2004-2005*. Figueres, Institut Ramon Muntaner, p. 67-75.
- Gutiérrez Deulofeu, J. (2014) «La Contra», *La Vanguardia*, 9.12.2014.
- Mainer, J. C. (1983) *La Edad de Plata*. Madrid, Cátedra.
- Ministerio Educación y Ciencia, (1966) «Jubilación del profesor Bastons en Figueras». *Enseñanza Media. Revista de Información y orientación didáctica*, 164, p. 899.
- Miravall, R. (1982) *L'institut de batxillerat de Tortosa*. Tortosa, Publicacions de l'institut de batxillerat.
- Padrosa, I. (2009) *Diccionari biogràfic de l'Alt Empordà*. Girona, Diputació de Girona.
- Pairolí, M. (2001) *Oriol de Bolós*. Barcelona, Fundació Catalana per a la Recerca.
- Petit, A. (2015) «Ramon Muntaner més que un institut». *Dominical Diari de Girona* 3.5.2015
- Playà, J. (2014) «Homenot entramuntanat. Joan Guillamet i Tuébols (1923-2014). Periodista, escriptor i professor de literatura». *La Vanguardia*, 18.10.2014.
- Pujadó, J. (2009) «Dolors Condom Catedràtica de Llatí». *La Vanguardia* 8.5.2009.
- Riera, A. (1994) *Joan Reglà i Campistol, professor i historiador (1917-1973)*. Bàscara, Comissió d'Homenatge a Joan Reglà.
- Rodeja, E. (1940) *Notas históricas sobre el instituto nacional de enseñanza media de Figueras*. Títol de la publicació: *Memoria sobre los principales hechos ocurridos en el Centro durante el primer siglo de su existencia*. Figueres, Tip. "Ideal".
- Roglán, J. (2015) «El professor invencible. Ernesto Carratalá García (1918-2015). Professor de Filologia Hispànica i escriptor». *La Vanguardia*, 7.5.2015, p. 33.
- Sasot, M. (2015) «Mestre i poeta. Luis Yrache Esteban (1933-2015)». *La Vanguardia*, 24.7.2015, p. 35.

Mirada complacient a los 175 años del instituto Ramon Muntaner de Figueres

Resumen: En el presente trabajo deseo dirigir una mirada complaciente hacia el instituto de enseñanza secundaria Ramon Muntaner de Figueres, con motivo de su 175 aniversario, centro en el que cursé todo el bachillerato a mediados del siglo pasado. Además de aportar textos poco conocidos, mi objetivo principal ha sido, por un lado, recordar alguno de sus rasgos específicos y algunas etapas de su larga historia, y por el otro, destacar unos nombres propios de su profesorado (Ernesto Carratalá, Albert Compte, Carmina Pleyán, Ramon Reig) y de su alumnado (Francesc Cambó, S. Dalí, Alexandre Deulofeu, Jaume Miravittles, Josep Pla, Joaquim Xirau), que por un motivo u otro han destacado. Y también, de esta manera, desde unos nombres concretos rendir homenaje a todo el colectivo docente de centros de enseñanza secundaria que, con vocación incombustible, espíritu de sacrificio, voluntad de servicio, buena preparación científico-pedagógica han ayudado –y mucho– a forjar los hombres y mujeres, ciudadanos de ayer y de hoy, desde el pasado y desde el presente, protagonistas de esta Catalunya del siglo XXI que aspira a unas nuevas formas de vida.

Palabras clave: instituto Ramon Muntaner: Figueres, aportación documental, calas históricas, profesorado y alumnado relevantes

Regard complaisant aux 175 ans du Lycée Ramon Muntaner de Figueras

Résumé: Dans le présent travail, je veux adresser un regard complaisant au Lycée Ramon Muntaner de Figueras, à l'occasion de son 175e anniversaire, centre dans lequel j'ai fait toutes mes études jusqu'au baccalauréat au milieu du siècle dernier. En plus d'apporter des textes peu connus, mon objectif principal est, d'une part, de rappeler quelques-unes de ses caractéristiques spécifiques ainsi que quelques étapes de sa longue histoire et, d'autre part, de remarquer des noms propres de ses enseignants (Ernesto Carratalá, Albert Compte, Carmina Pleyán, Ramon Reig) et de ses élèves (Francesc Cambó, Salvador Dalí, Alexandre Deulofeu, Jaume Miravittles, Josep Pla, Joaquim Xirau), qui ont excellé dans un domaine ou dans un autre. Je veux aussi de cette manière, avec des noms concrets, rendre hommage à tout le collectif des enseignants des centres d'enseignement secondaire qui, avec une vocation incombustible, un esprit de sacrifice, une volonté de service, une bonne préparation científico-pédagogique ont aidé —et comment !— à forger les hommes et les femmes, citoyens d'hier et d'aujourd'hui, protagonistes, du passé au présent, de cette Catalogne du XXIe siècle qui aspire à de nouvelles formes de vie.

Mots clés: institut Ramon Muntaner, Figueras, apport documentaire, dates historiques, professeurs et élèves importants

Celebrating 175 years of the Ramon Muntaner secondary school in Figueres

Abstract: This article looks back at the 175 years of history of the Ramon Muntaner secondary school in Figueres, whose sixth form division the author attended during the 1960s. Revisiting some of the most important periods in the school's history and bringing together, for the first time, a series of valuable texts, the article also recalls some of Ramon Muntaner's most notable figures. Amongst its teachers, these include Ernesto Carratalá, Albert Compte, Carmina Pleyán, Ramon Reig; and from its alumni, these include Francesc Cambó, Salvador Dalí, Alexandre Deulofeu, Jaume Miravittles, Josep Pla and Joaquim Xirau. In general terms, however, the article pays homage to all those secondary school teachers who, by dint of their unfailing dedication, self-sacrifice and professional readiness, have helped to form the various generations of Catalan citizens needed to carry society into the twenty-first century.

Key words: institut Ramon Muntaner, Figueres, documentary contribution, historical mileposts, notable teachers and alumni